

1. Služba katehete u Crkvi veoma je stara. Općenito je mišljenje među teolozima da se prvi primjeri nalaze već u spisima Novog Zavjeta. Dužnost poučavanja nalazi svoju prvi zametni oblik u „učiteljima“ koje Apostol spominje pišući zajednici Korinta: „Neke postavi Bog u Crkvi prvo za apostole, drugo za proroke, treće za učitelje; onda čudesa, onda dari liječenja, zbrinjavanja, upravljanja, razni jezici. Zar su svi apostoli? Zar su svi proroci? Zar svi učitelji? Zar svi čudotvorci? Zar svi imaju dare liječenja? Zar svi govore jezike? Zar svi tumače? Čeznite za višim darima. A evo vam puta najizvršnijega“ (1 Kor 12, 28-31).

Luka otvara svoje Evanđelje svjedočeći: „Pošto sam sve, od početka, pomno ispitao, naumih i ja tebi, vrli Teofile, sve po redu napisati da se tako osvjedočiš o pouzdanosti svega u čemu si poučen“ (Lk 1, 3-4). Evanđelist je, čini se, veoma svjestan da svojim spisima pruža poseban oblik poučavanja koji omogućuje da se dadne čvrstina i snaga onima koji su već primili krst. Apostol Pavao se iznova vraća na predmet kada Galaćanima preporučuje: „Koji biva poučavan u Riječi, neka sva svoja dobra dijeli s onim tko ga poučava“ (Gal 6, 6). Kako se zapaža, tekst dodaje jednu temeljnu posebnost: zajedništvo života kao obilježje plodnosti primljene prave kateheze.

2. Već od svojih početaka kršćanska zajednica je poznavala rašireni oblik služenja koje se ostvarivalo službom ljudi i žena koji su, poslušni djelovanju Duha Svetoga, posvetili svoj život izgrađivanju Crkve. Karizme koje Duh nije nikada prestao izljevati na krštenike, pronalazile su u nekim trenucima vidljiv i opipljiv oblik izravnog služenja kršćanskoj zajednici u svojim mnogostrukim izrazima, tako da su prepoznati kao neophodna diaconia potrebna zajednici. Apostol Pavao postaje njezinim pouzdanim tumačem kada svjedoči: „Različiti su darovi, a isti Duh; i različite službe, a isti Gospodin; i različita djelovanja, a isti Bog koji čini sve u svima. A svakomu se daje očitovanje Duha na korist. Doista, jednomu se po Duhu daje riječ mudrosti, drugomu riječ spoznanja, po tom istom Duhu; drugomu vjera u istom Duhu, drugomu dari liječenja u tom jednom Duhu; drugomu

čudotvorstva, drugomu dar prorokovanje, drugomu razlučivanje duhova; drugomu različiti jezici, drugomu tumačenje jezika. A sve to čini jedan te isti Duh dijeleći svakomu napose kako hoće (1 Kor 12, 4-11).

Unutar velike karizmatičke tradicije Novog Zavjeta, dakle, moguće je prepoznati djelotvornu nazočnost krštenika koji su u organskom obliku, trajno i prema različitim okolnostima života, obavljali službu prenošenja pouke apostola i evanđelista (usp. II. Vat. opći sabor, dogm. konst. *Dei Verbum*, 8). Crkva je htjela priznati ovo služenje kao konkretni izraz osobne karizme koja je ne malo pomagala vršenju njezina evangelizatorskog poslanja. Pogled na život prvih kršćanskih zajednica koje su se zalagale u širenju i razvitku Evanđelja, potiče također danas Crkvu da shvati kakvi mogu biti novi izrazi kojima nastaviti biti vjerni Riječi Gospodina kako bi učinili da njegovo Evanđelje stigne da svakog stvorenja.

3. Čitava povijest evangelizacije ovih dvaju tisućljeća pokazuje velikom očiglednošću koliko je bilo uspješno poslanje kateheta. Biskupi, svećenici i đakoni, zajedno s tolikim ljudima i ženama posvećenog života, posvetili su svoj život katehetskom poučavanju kako bi vjera bila valjan potporanj osobnoj opstojnosti svakog ljudskog bića. Neki su uz to oko sebe okupljali drugu braću i sestre koji su, dioništvom iste karizme, osnivali redovničke ustanove potpuno posvećene službi kateheze.

Ne može se zaboraviti nebrojeno mnoštvo laika i laikinja koji su katehetskim poučavanjem uzeli izravnog udjela u širenju Evanđelja. Ljudi i žene nadahnjivani velikom vjerom i vjerodostojni svjedoci svetosti koji su, u nekim slučajevima, bili također utemeljitelji Crkava, došavši čak dotle da polože svoj život. Također u naše dane tolike katehete, sposobni i snažni, na čelu su zajednica u različitim krajevima i razvijaju nezamjenjivo poslanje u prenošenju i u produbljivanju vjere. Duga povorka blaženika, svetaca i mučenika kateheta obilježila je poslanje Crkve, zaslužuje da ju se pozna jer sačinjava plodan izvor ne samo za katehezu, nego za cijelu povijest kršćanske duhovnosti.

4. Počevši od II. Vatikanskog općeg sabora, Crkva je osjetila s obnovljenom sviješću važnost zalaganja laikata u djelu evangelizacije. Saborski oci više su puta potvrdili koliko je nužno za "zasađivanje Crkve" i razvitak kršćanske zajednice izravno uključivanje laika u različite oblike u kojima se može izraziti njihova karizma. "Vrijedna je hvale ona četa, tako zaslužna za misij-

sko djelovanje među poganima, koja se sastoji od kateheta, bilo muževa bilo žena. Oni prožeti apostolskim duhom, čineći velike napore daju jedinstven i nezamjenjiv doprinos širenju vjere i Crkve ... U naše vrijeme k tome, u kojem je klera nedovoljno za evangeliziranje tolikog mnoštva i za obavljanje pastoralne službe, služba kateheta je od najveće važnosti” (II. Vati. opći sabor, dekr. Ad gentes, 17)

Uz bogato saborsko učenje nužno je ukazati na stalno zanimanje vrhovnih pastira, sinode biskupa, biskupskih konferencija i pojedinih pastira koji su tijekom ovih desetljeća udahnuili katehezi značajnu obnovu. Katekizam Katoličke Crkve, apostolska pobudnica *Catechesi tradendae*, Opći katehetski direktorij, Opći direktoriji za katehezu, nedavni Direktorij za katehezu, skupa s tolikim nacionalnim, regionalnim i dijecezanskim katekizimima izraz su centralne važnosti katehetskog djela koje u prvi plan stavlja trajnu pouku i formaciju vjernika.

5. Ne oduzimajući ništa vlastitom poslanju biskupa da bude prvi kateheta u svojoj biskupiji skupa s prezbiterijem koji s njim dijeli istu pastoralnu skrb, ni posebnoj odgovornosti roditelja s obzirom na kršćansku formaciju njihove djece (usp. ZKP kan. 774, § 2; ZKIC, kan. 618), nužno je priznati postojanje laika i laikinja koji snagom vlastitog krštenja osjećaju da su pozvani surađivati u služenju kateheze (usp. ZKP kan. 225; ZKIC kann. 401 i 406). Ova nazočnost je još urgentnija u naše dane zbog obnovljene svijesti evangelizacije u suvremenom svijetu (usp. ap. pobud. *Evangelii gaudium*, 163-168), i zbog nametanja jedne globalizirane kulture (usp. enc. pismo *Fratelli tutti*, 100.138) koja traži autentičan susret s mladim generacijama, ne zaboravljajući zahtjev metodologije i kreativnih sredstava koji čine navještaj Evandjelja koherentnim s misionarskom transformacijom koju je Crkva poduzela. Vjernost prošlosti i odgovornost za sadašnjost nužni su uvjeti da bi Crkva mogla razvijati svoje poslanje u svijetu.

Probuđivanje osobnog entuzijazma svakog krštenika i oživljavanje svijesti da je pozvan da razvija vlastito poslanje u zajednici, zahtijeva slušanje glasa Duha koji nikada ne pušta da uzmanjka njegova plodna nazočnost (usp. ZKP kan. 774 § 1; ZKIC kan. 617). Duh poziva također danas ljude i žene da se stave u pokret da idu ususret tolikima koji čekaju da upoznaju ljepotu, dobrotu i istinu kršćanske vjere. Zadaća je pastira podržati ovaj hod i obogatiti život kršćanske zajednice priznanjem laičkih službi sposobnih doprinijeti transformaciji društva kroz “predo-

čavanje kršćanskih vrijednosti u svijetu društvenom, političkom i ekonomskom” (Evangelii gaudium, 102).

6. Laički apostolat posjeduje jednu neospornu svjetovnu valjanost. Ona zahtijeva da se “traži kraljevstvo Božje postupajući s vremenitim stvarima i usmjeravajući ih po Božjem” (II. Vat. opći sabor, dogm. konst. *Lumen Gentium*, 31). Njihov svakodnevni život je protkan vezama i odnosima obiteljskim i društvenim, koji dopušta da se provjeri koliko “su prije svega pozvani da učine nazočnom i djelotvornom Crkvu u onim mjestima i onim okolnostima, u kojima ona ne može postati sol zemlje ako ne po njima” (*Lumen Gentium*, 33). Dobro je ipak podsjetiti, da osim tog apostola “laici mogu također biti pozvani na različite načine da surađuju neposrednije s apostolatom hijerarhije poput onih ljudi i žena koje su pomagale apostolu Pavlu u evangelizaciji, trudeći se mnogo za Gospodina” (*Lumen Gentium*, 33).

Posebna zadaća koju razvijaju katehete specificira se unutar drugih službi koje postoje u kršćanskoj zajednici. Kateheta je ustvari pozvan na prvom mjestu da izrazi svoju kompetentnost u pastoralnom služenju prenošenja vjere koje se odvija u različitim etapama: od prvog navješćivanja koje uvodi u kerygmu, do pouke koja čini svjesnim novoga života u Kristu i pripravlja posebno za sakramente kršćanske inicijacije, sve do trajne formacije koja daje mogućnost svakom krštenome da uvijek bude spreman “odgovoriti svakome tko pita za razlog nade” (1 Pt 3, 15). Kateheta je u isto vrijeme svjedok vjere, učitelj i mistagog, pratilac i odgojitelj koji poučava u ime Crkve. Identitet koji se može razvijati suvislo i odgovorno samo preko molitve, studija i izravnog sudjelovanja u životu zajednice (usp. Papinsko vijeće za Promicanje Nove Evangelizacije, Direktorij za katehezu, 113).

7. S dalekovidnošću je sv. Pavao VI. izdao ap. pismo *Ministeria quaedam* s nakanom ne samo da prilagodi promijenjenom povijesnom trenutku službu lektora i akolita (usp. ap. pismo *Spiritus Domini*), nego također da potakne biskupske konferencije da budu promicateljice za druge službe među kojima one kateheta: “Osim ovih zajedničkih službi Latinske crkve, ništa ne prijeći da biskupske konferencije zatraže od Apostolske Stolice druge ako smatraju, zbog posebnih razloga, njihovu uspostavu nužnom ili veoma korisnom na vlastitom području. Te vrste su, na primjer, službe vratara, egzorciste i katehete”. Isti hitan poziv ponovljen je u apostolskoj pobudnici *Evangelii nuntiandi*, kada je, tražeći da se znaju čitati aktualni zahtjevi kršćanske zajedni-

ce u vjernom kontinuitetu s početcima, poticao da se nađu novi služiteljski oblici za obnovljeni pastoral: “Te službe, prividno nove ali veoma vezane za iskustva koja je Crkva živjela tijekom svoga postojanja, – na primjer ona katehete ... dragocjena su za “zasluživanje”, život i rast Crkve i za sposobnost isijavanja zraka oko sebe i prema onima koji su daleko” (Sv. Pavao VI., ap. pobud. Evangelii nuntiandi, 73).

Ne može se stoga nijekati da “je rasla svijest identiteta i poslanja laika u Crkvi. Raspoložemo brojnim laikatom, iako ne dostatnim, s ukorijenjenim smislom zajedništva i velikom vjernošću obvezi ljubavi, kateheze, slavljenja vjere” (Evangelii nuntiandi, 102). Odatle slijedi da primiti neku laičku službu kao što je katehete stavlja veći naglasak na misionarsku zadaću tipičnu za svakog krštenika, koja se ipak treba odvijati u obliku potpuno svjetovnom bez upadanja u bilo kakav oblik klerikalizacije.

8. Ova služba ima snažnu valjanost zvanja koje zahtijeva potrebno raspoznavanje od strane biskupa i naglašava se obredom postavljanja. Ona je, u stvari, stalno služenje koje se pruža mjesnoj Crkvi prema pastoralnim zahtjevima koje utvrđuje mjesni ordinarij, ali koje se odvija na laički način kao što traži sama narav službe. Dobro je da se u uspostavljenu službu katehete pozivaju muškarci i žene duboke vjere i ljudske zrelosti, koji aktivno sudjeluju u životu kršćanske zajednice, sposobne za prihvaćanje, velikodušnost i bratski život, za stjecanje potrebne formacije biblijske, teološke, pastoralne i pedagoške kako bi bili pažljivi prenositelji istine vjere, i da imaju već zrelo neko prethodno iskustvo kateheze (usp. II. Vat. opći sabor, dekr. *Christus Dominus*, 14; ZKP kan. 231, § 1; ZKIC kan. 409, § 1). Traži se da budu vjerni suradnici prezbitera i đakona, raspoloživi da vrše službu gdje bude nužno, i prožeti pravim apostolskim zanosom.

Stoga, nakon što sam razmotrio svaki aspekt, snagom apostolske vlasti uspostavljam laičku službu katehete.

Kongregacija za bogoslužje i disciplinu sakramenta proviđet će kroz kratko vrijeme da objavi obred uspostavljanja laičke službe katehete.

9. Pozivam, dakle, biskupske konferencije da učine stvarnom službu katehete, utvrdivši potreban formativni put i normativne kriterije za pristupanje u nju, pronasavši oblike koji su prikladniji za služenje koje će oni biti pozvani da razvijaju sukladno ovome što je naznačeno ovim apostolskim pismom.

10. Sinode istočnih Crkava ili skupštine hijerarha moći će preuzeti što je ovdje određeno za odgovarajuće samostojne Crkve, na temelju vlastitog partikularnog prava.

11. Pastiri neka ne prestanu činiti svojima pobude saborskih otaca kada su podsjećali: "Neka znaju da od Krista nisu uspostavljeni da sami preuzmu svu spasenjsku misiju Crkve prema svijetu, nego da je njihova uzvišena služba tako pasti vjernike i tako nadzirati njihove službe i karizme da svi jednodušno surađuju na svoj način na općem dobru" (Lumen Gentium, 30). Raspoznavanje darova kojih Duh Sveti neće nikada dopustiti da nedostaju njegovoj Crkvi neka bude za njih nužni oslonac da učine stvarnom službu katehiste za rast vlastite zajednice.

Što je utvrđeno ovim apostolskim pismom u obliku motu-propria, naređujem da ima čvrstu i stalnu snagu, bez obzira na bilo što suprotno, također ako je dostojno posebnog spomena, i neka bude proglašeno objavljivanjem u *L'Osservatore Romano*, stupajući na snagu istoga dana, i potom objavljeno u službenom komentaru u *Acta Apostolicae Sedis*.

Dano u Rimu, kod Svetog Ivana u Lateranu, dana 10. svibnja godine 2021., spomen liturgijski svetog Ivana Avilskog, prezbitera i učitelja Crkve, devete moga pontifikata.

Franjo

Prijevod preuzet sa stranice
Vjera i djela. Portal katoličkih teologa.
Preveo: Velimir Blažević